

KRONIKA-GOGOETA-KRITIKA

EUSKAL ESKOLA PUBLIKOA: DENONA

Eskola da euskararen berreskurapenaren oinarri nagusi-nagusietako bat. Ikastolaren bidez baieztatu izan du hori urte luzetan euskal gizarteak. Motore guztiz garrantzizkoa izan da ikastola; baina eskola-munduaren sail oso mugatua hartu izan du ikastolak, goreneko urteetan ere. Ez zegoen uste izaterik ikastolekin bakarrik irakaskuntza euskalduntzera iritsi gintezen; eskola publikoan eta eskola pribatuan zeukan sartu beharra euskarak: bi sektore indartsuok irabazi beharra zegoen barrutik euskalduntze-prozesurako, ez kanpotik eraginez bakarrik.

Hala ere, oso nekez lortu du eskola publikoak euskaldunon konfiantza euskararen berreskurapenerako tresna izatekoa, gure gizartea euskalduntzeko tresna historiko beldurgarriena izateari utzita. Agian batek baino gehiago egin zuen amets eskola estatal hura, desageretzearekin ere, eta horren lekua euskal eskola berriak, herritik eta euskal mugimendu sozialetik sortuak -ikastolak, alegia- osorik hartzearekin, EAEn behintzat. Inoiz inolako errealismo-itxuraren bat eduki bazuten amets horiek, amets huts geratu ziren iazko gorabeheren ondoren, hainbat ikastola sare «publiko autonomora» igaro zirenetik. Apos-tua garbi zegoen, beraz, euskaldunontzat -EAEn, Nafarroan eta Iparraldean-: eskola «publikoa» euskaldundu, pribatuarekin batera; garbi behar zuen egon horrek ikastolen alde eta horien barruan zihardutenentzat ere, irakaskuntza osoa euskalduntzeko motore izateari uko egingo ez bazion horrek.

Apirilaren 2an ospatu zuten EAEko eskolek Euskal Eskola Publikoaren eguna Bilbon. Laugarren aldia izan zen aurtengoa. Horren goiburua: «Euskal Eskola Publikoa: Denona». Bizkaiko Ikasleen Gurasoen Elkar-teko Lehendakaria den Ana Izagirrek honela azaldu zuen, besteren artean, «Denona» horren esanahia: «*Una escuela que ha apostado muy fuerte por el proceso de euskaldunización y hoy es uno de los baluartes en el proceso de normalización de euskara*». Baieztapen hori berorren baikortasunean onartuz ere, jakin behar dugu EAEko eskolari buruz ari dela bakarrik. Gainera apostua egitea da gauza bat -behar beharrezkoa-; apostua irabaztea da bestea. Oraindik urruti dago EAEko eskola ere ikasle guztiak euskalduntzeko tresna izatetik; euskararen normalkuntzarako bidean bere eginkizuna beteko badu, urrats handiak ditu egitekoak oraindik -Bizkaiko %14 eta Arabako %17 eskola publikoko haur berriak A ereduan matrikulatu dira, jakin dakigunean eredu horrek ez duela inola ere haurrak euskalduntzea lortzen-. Egia da, hori bai, eskolak bere euskalduntzea-helburua egoki beteko badu, inguruko baldintza soziolinguistikoak eta soziokulturalak dagoela aldatu beharra; apostu eta ahalegin eta guzti, eskolaren eragina erdi huts geratzen da, gizartearen eta kulturaren euskalduntze prozesu osoak ez inguratzean. Eta horrek balio du, baita ere, ikastolarentzat, D ereduko guztientzat eta B eredukoentzat.

Eskolaren munduak azken urteotan izan dituen gorabeherak -bereziki ikastolen eta publikoaren ingurukoak- gogoan izanik, eta Eskola Publikoaren jaialdiaren antolakuntza ikusirik, nekez bazter daiteke susmoa, ikastolen urteroko jaialdien (Arabako «Araba Euskaraz», Bizkaiko «Ibilaldia» eta Gipuzkoako «Kilometroak» izenekoen) lehian datorrela hori. Gainera, ikastolen jaialdiei buruz erakunde publikoak hoztu diren neurrian Publikoaren jaialdiari buruz berotu direla ematen du. Dena dela, ongi etor bedi lehia hori, kontua baldin bada, irakaskuntzaren kalitate hobea sare bietako zeinek hobeto irakatsi eta zabaldu. Ziur egon gaitetzke urte askotan ikastolen jaialdiak kemenez eta su handiz lagundu dituzten hainbat eta hainbat herritarrek gogo biziz -agian biziagoz- hartuko duela parte eskola publikoaren jaialdietan, publikoa eta «denona» izatearekin batera, euskararen berreskurapenaren apostua zinez jokatzen baldin badu.

Jakin badakigu beste nonbait dagoela une honetan lehiarik eta konkurrentziarik handiena eskola-sare ezberdinen artean gaur egun: nabarmen geratuko da hori eskola-mapa berria diseinatzeko dagoen honetan. Horretarako irizpide nagusietako bat ikasle guztiak euskaraz eskolatzeko eta eskolatik benetan euskaldundurik ateratzeko bal-

dintzak sortzea izan behar duela uste dugu; hori guztiz aintzakotzat hartzen ez baldin bada, atzerapausoa emana izango dugu euskal eskola euskalduntzeko prozesuan.

Eta euskal eskola publikoaz eta ikastolaz ihardun garenez, zer esan eskola pribatuaz? Euskal Herri osoan indar handi-handia du eskola pribatuak, gehienbat erlijiosoan (fraideen eta seroren) eskuetan. Barrutik nahiz kanpotik, behetik nahiz goitik, eraginez, horiek denak zinez euskalduntze-prozesuan sartzeko apostua irabazten ez den bitartean, oso motz geratuko gara euskal eskola euskalduntzeko bidean. Eskola publiko erdaldunarekin batera, eskola pribatuak, osoak, du bere gain hartu beharra bere erantzukizun historikoa, euskararen berreskurapen osoaren aldekoa, herri honen deseuskalduntzean izan duenaren parekoa.

EUSKARAREN DIRU-KONTUAK

Garbi dago maldan behera joan direla euskararen normalkuntzarako diru publikoak azken bost urteotan: urtez urte beherago, oro har. 1995eko aurrekontuetan ere behera egin dute EAEn eta Nafarroan: Azken honetakoak onartuta daude dagoeneko; EAEkoak onartuta egongo dira, gogoeta hau argitara emango denerako, baina oraindik eztabaidapean daude. Beraz, aurrekontuen proiektuari buruz ari gara: %19,11 jaitsi dira euskararen sustapenerako EAEko Kultura Sailaren aurrekontuak (HPIN barne) azken bost urteotan, KPI (Kontsumo-Prezioen Indizea) kontuan hartuta. Orain dela hiru urteko jaitsiera larraren aurrean Kultur Kezka sortu zen, euskal kulturako hainbat elkar-te eta indar bildu zituena, egoeraren aurrean protesta egiteko; aurtengoan Euskaltzaindiak jarri du bere garraisia aidean. Haren garrasiak ez zuen eraginik izan nonbait ondoren; Euskaltzaindiarenak izango al du? Dena dela, Euskaltzaindiaren aurrekontuak bakarrik igotzeak ez luke konponduko euskalgintzako beste proiektu, talde, elkarte eta enpresaren egoera. Horietako askok egin behar izan dituzte beren beharantzako doiketak azken urteotan.

Ez gara hemen aurtengo aurrekontuen (EAEkoen, Nafarroakoen edo Iparraldekoen) xehetasunik ematen hasiko. Aldizkariaren zenbaki honetan bertan aurkitu ahal izango ditu datu xeheak eta horien funtsezko interpretazioa irakurleak. Gauza bat dago argi edonorentzat: aurrekontuak eta diru-laguntzak behera doazelarik, nekez egin ahal izango duela euskararen normalkuntza-prozesuak une honetan eskatzen duen aurreranzko jauzi koalitatiboa. Euskararen berreskura-